



# इनरुवा नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को वार्षिक नीति, कार्यक्रम तथा बजेट वक्तव्य



नगर सभाको १३ औं अधिवेशनका सभाध्यक्ष एवम् नगर प्रमुखज्यू,  
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतज्यू एवम् नगर सभाका सदस्यज्यूहरू,

इनरुवा नगरपालिकाका शाखा प्रमुखज्यूहरू, कर्मचारीहरू एवम् पत्रकारज्यूहरू ।

१. इनरुवा नगरपालिकाको उप-प्रमुख एवम् बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिको संयोजकको हैसियतले यस इनरुवा नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को वार्षिक नीति, कार्यक्रम तथा बजेट यस गरीमामय नगर सभाको बैठकमा प्रस्तुत गर्न पाउँदा म अत्यन्त हर्षित एवम् उत्सुक छु ।
२. आगामी आर्थिक वर्षको बजेट, नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा मैले नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार संचालन ऐन, नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रम, दिगो बिकासका लक्ष्य, इनरुवा नगरपालिकाको वस्तुगत अवस्था, विभिन्न राजनितिक दल, संघ संस्था तथा नागरिक समाजका प्रतिनिधिहरूबाट प्राप्त सुझावहरूलाई गंभिरतापूर्वक ध्यान दिने प्रयत्न गरेकी छु ।
३. यस अवसरमा म नेपालको राष्ट्रियता, राष्ट्रिय स्वाधिनता, गणतन्त्र एवम् लोकतन्त्र, धर्म निरपेक्षता, समावेशीता, सामाजिक न्याय र समानताका लागि जीवन उत्सर्ग गर्नुहुने ज्ञात अज्ञात महान शहीदहरूप्रति हार्दिक श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्न चाहन्छु । साथै नेपालको राजनितिक परिवर्तन र नेपाली जनताको सुख समृद्धिका लागि संघर्ष गर्नुहुने महान नेपाली नागरीक र त्यसको सवल नेतृत्व प्रदान गर्नुहुने नेपाली राजनीतिका शिखर व्यक्तित्वहरू प्रति हार्दिक सम्मान प्रकट गर्न चाहन्छु । त्यसैगरी नगर निर्माणमा तल्लिन इनरुवा नगरपालिका क्षेत्रका ऐतिहासिक, विशिष्ट महानुभावहरू, नागरिक समाजका अगुवाहरू, बुद्धिजीवी, मानावअधिकार कर्मी, संघर्ष र त्यागमा समर्पित अभियन्ताहरू तथा आम नगरवासीहरू प्रति हार्दिक सम्मान प्रकट गर्दछु ।

४. इनरूवा नगरका आफ्नै खाले विशिष्टता र विविधताहरू छन् । त्यस्तो विशिष्टता र विविधतालाई सन्तुलित ढंगले व्यवस्थापन गर्नु पर्दछ । एकातिर नगरको खास क्षेत्रमा सघन शहरी विकासले गति लिई रहेकोछ भने अर्कोतिर धेरै वडाको भूगोल आज पनि ग्रामिण परिवेश अनुरूप रहेको छ । उक्त अवस्थालाई मध्यनजर गरी वार्षिक नीति, कार्यक्रम तथा बजेटको तर्जुमा गर्नुपर्ने हाम्रो अवस्थाप्रति म संवेदनशिल र गंभिर रहेको व्यहोरा निवेदन गर्न चाहन्छु ।

### आदरणीय सभाध्यक्षज्यू,

५. अब म आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को आय र व्ययको यथार्थ विवरण, चालु आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को समिक्षा सहित आय र व्ययको संशोधित अनुमान प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु:-

- आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को कुल यथार्थ आय रकम रु. ७७ करोड २ लाख १२ हजार ८ सय ९० रुपैयाँ २३ पैसा र व्यय तर्फ रकम रु. ६९ करोड ६४ लाख २६ हजार ४७ रुपैयाँ ५५ पैसा
- चालु आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ मा नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारबाट प्रक्षेपित राजश्व संकलन हुन नसकेकोले नगरपालिकालाई प्राप्त हुने वित्तिय समानिकरण अनुदान रकम रु.४ करोड ३७ लाख र राजश्व बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने अनुदान करिव रकम रु.५ करोड कटौति भएको छ । फलस्वरूप चालु आ.व.मा विनियोजन भएका केहि महत्वपूर्ण योजना तथा कार्यक्रमहरू बजेट अभावको कारणले संचालन/भुक्तानी हुन नसकेको व्यहोरा अनुरोध छ ।
- चालु आ.व.मा आन्तरिक राजश्व वृद्धि गर्न नगर सभाले लिएका विभिन्न नीतिहरूलाई तदरूपताका साथ कार्यान्वयनमा ल्याउनका साथै डोर टु डोर अभियान समेत संचालन गरी आन्तरिक राजश्व संकलनको लक्ष्य प्राप्ति नजिक पुगेको व्यहोरा अनुरोध छ । हालसम्म संकलन भएको कुल आन्तरिक राजश्व रकम ८ करोड ५६ लाख ७२ हजार ६७२ रुपैयाँ रहेको छ ।

- यसका बाबजुद पूर्वाधार विकास तर्फ विभिन्न वडामा कालोपत्रे सडक निर्माण ४.६ किलो मिटर, ग्राभेल सडक निर्माण ७.५ किलो मिटर, इन्टरलक टायल बाटो निर्माण १.१ किलोमिटर, ढल तथा नाला निर्माण ५.४ किलो मिटर, वडा नं. २ को वडा कार्यालय भवन, गुद्री बजारमा ट्रस्ट निर्माण, २ वटा झोलुङ्गे पुल (ट्रस ब्रिज) निर्माण हुनका साथै केहि योजना सम्पन्न हुने क्रममा रहेको छ ।
- मधेशा खानेपानी आयोजनाको लागि पाइप लाइन विस्तार गर्ने कार्य अन्तिम चरणमा रहनुका साथै फिल्टर खरिद प्रक्रिया अघि बढाईएको हुँदा चाडै खानेपानी वितरण हुनेमा विस्वस्त रहेको छु ।
- इनरुवा ८ मा रहेको फोहोरमैला व्यवस्थापन केन्द्रलाई कम्पाउण्ड वाल सहितको पूर्वाधार निर्माण गरिएको छ । स्थानीय बासीहरु र प्राकृतिक स्रोतलाई समेत असर नपर्ने गरी उक्त केन्द्रलाई श्रोत पुनःप्राप्ती केन्द्रको रूपमा संचालन गर्ने तयारी भएको छ । सो क्षेत्रका ४३ घरपरिवारको निशुल्क स्वास्थ्य विमा गरिएको छ ।
- साथै नगरको गौरवको रूपमा संचालित आयोजनाहरू शिव मन्दिर, दुर्गा मन्दिर निर्माणमा रकम निकासा गरी निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा रहेको छ ।
- भाडाको घरमा रहेको ३ नं. वडा कार्यालय अघिल्लो आ.व. र चालु आ.व.मा निर्माण भई आफ्नै भवनबाट सेवा सुचारु भएको छ ।
- इनरुवा १ र ५ को सिमामा रहेको दुर्घटनाको जोखिम उच्च भएको साँघुरो पुललाई हटाई फराकिलो र व्यवस्थित नयाँ पुल निर्माण गरिएको छ ।
- वडा कार्यालय र स्वास्थ्य संस्थाबाट नियमित सेवा प्रवाहको व्यवस्था मिलाईएको छ ।
- इनरुवा नगरपालिकाको समग्र विकासको लागि प्राथमिकता सहितको आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना आदि तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याईएको छ ।
- सामुदायीक विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार सुधारका लागि ५ वटा विद्यालयको टिनको छाना फेरुका साथै आवश्यकता बमोजिम डेस्कबेन्च उपलब्ध गराउने प्रक्रियामा रहेको छ ।

- श्रीआधारभुत विद्यालय जल्पापुर, सरस्वती मा.वि. बबिया र सरस्वती आधारभुत विद्यालय, इनरुवा ८ मा भौतिक पूर्वाधार निर्माण गरिएको छ । हरेक वर्ष बाढीको समयमा ढुवान हुने सरस्वती मा.वि., बबियाको प्राङ्गणमा करिव ६०० ट्याक्टर माटो पुरी ढुवानको समस्या समाधान गरिएको छ ।
- सामुदायीक विद्यालयको शैक्षिक सुधारका लागि नगरपालिकाको शिक्षा ऐन तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याईएको छ । सोहि ऐन बमोजिम विद्यालयको दरबन्दी मिलान गर्ने कार्य प्रारम्भ गरिएको छ ।
- त्यसै गरी सामाजिक विकास तर्फ घरदेखि घाटसम्म कार्यक्रमलाई विशेष प्राथमिकताको साथ संचालन गरी नगर क्षेत्रका करिव १६९ दलित तथा अति विपन्न परिवारलाई दाहासंस्कार तथा किरिया खर्च उपलब्ध गराईएको छ ।
- नगरपालिकामा संचालित अपाङ्गता रोकथाम तथ पुनर्स्थापना कार्यक्रम अन्तर्गत स्वास्थ्य सिविर आयोजना गरी थप २५० जना अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु पहिचान गरिएको छ । जसमध्ये ५० जना भन्दा बढीको इनरुवा, इटहरी, विराटनगर र २ जनालाई काभ्रेका विभिन्न अस्पतालमा स्वास्थ्य उपचार गराई कस्टकर दैनिकिलाई सहज बनाउने प्रयत्न गरिएको छ । १५० जना भन्दा बढी व्यक्तिलाई Wheel Chair, Hearing Aid, Tri-cycle लगायतको सहायक सामग्री विद्युतिय बोलपत्र मार्फत खरिद सम्झौता भएको हुँदा चाडै वितरण समेत गरिनेछ ।
- इनरुवामै पहिलो व्यवस्थित अपाङ्गमैत्री र बालमैत्री शौचालय निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा रहेको छ ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको क्षमता विकास गर्न सगरमाथा अपाङ्ग संघ र बहिरा हित संरक्षण मंचसंगको सहकार्यमा गमनशिलता तालिम (दृष्टी विहिन व्यक्तिहरुलाई हिडडुल गर्न सिकाउने) र सिप विकास तालिम संचालन गरिएको छ ।
- अपाङ्गता भएका १० जना बालबालिकालाई विद्यालय भर्ना गराई आवश्यक शैक्षिक सामग्री समेत उपलब्ध गराइएको छ ।

- नागरिकहरूको स्वास्थ्य सुरक्षाको लागि आवश्यक औषधि खरिद गरिएको छ । साथै नगरपालिकाका ० देखि ५९ महिना सम्मका सबै बालबालबालिकाहरूले खोप लगाएको सुनिश्चितता गरी पूर्णखोप तथा दिगोपना घोषणा गरिएको छ ।
- डेंगु तथा किटजन्य रोग सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्नुका साथै सर्च एण्ड डिस्ट्रॉय अभियान चलाइएको छ ।
- इनरुवा स्वास्थ्य चौकी, वडा नं. ४ लाई पोषणमैत्री र किशोर किशोरी मैत्री स्वास्थ्य संस्था घोषणा गरिएको छ ।
- आधारभुत फिजियोथेरापी केन्द्र, इनरुवा ५ मा प्रत्येक हप्ताको आइतवार र बुधवार फिजियोथेरापिस्टबाट फिजियोथेरापी सेवा उपलब्ध गराउदै आइएकोमा हालसम्म ६० जना व्यक्तिहरूले सेवा लिनु भएको छ ।
- प्रत्येक महिनाको १ पटक ११ वटै स्वास्थ्य संस्थामा पोर्टेबल अल्ट्रासाउण्ड मेसिनको सहयोगमा ४०० जना गर्भवती महिलाहरूलाई भिडियो x-ray सेवा उपलब्ध गराईएको छ ।
- नगरपालिकालाई आवश्यक जनशक्तिहरूको सङ्गठनिक संरचना, कार्यप्रणाली, कार्यविवरण, दरबन्दी संरचना लगायतका विषयमा अध्ययन एवम् परिवर्तित सन्दर्भ बमोजिम पुनरावलोकन गर्न इनरुवा नगरपालिकाको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण प्रतिवेदन तयार गरि स्वीकृतीको चरणमा रहेको छ । यसबाट दरबन्दी बमोजिमको कर्मचारी पदपूर्ती भई सेवा प्रवाह चुस्त दुरुस्त हुने अपेक्षा लिईएको छ ।
- सुशासन तथा संस्थागत विकास तर्फ चालु आर्थिक वर्षको सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण लगायत कार्यक्रमहरू संचालन गरिएको छ । चालु आर्थिक वर्षको सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम संचालन गर्ने तयारी पुरा भएको छ ।
- नगरपालिकाले स्वतः प्रकाशन गर्नु पर्ने सूचनाहरू नगरपालिकाको वेवसाईट, सूचना पाटी, फेसबुक पेज, विभिन्न पत्रपत्रिका, एफ.एम. रेडियो र माईकिड मार्फत सार्वजनिक गर्ने गरिएको छ ।
- नगर क्षेत्रको शान्तिसुरक्षाको लागि बजार क्षेत्रमा सिसिटिभि क्यामेरा जडान गरी नियमित मर्मत सम्भारको व्यवस्था गरिएको छ ।

- नगरपालिकाको कार्यालय र मातहतका सबै कार्यालयहरूमा साझा र एकीकृत प्रणाली विकास गरी office automation software (अनलाईन दर्ता चलानी) प्रयोगमा ल्याईएको छ ।
- नगरपालिकाले कार्य सम्पादन गर्ने क्रममा आएका कानूनी जटिलता हटाउन चालु आ.व. मा १ वटा ऐन र १० वटा कार्यविधि स्वीकृत गरि कार्यान्वयनमा ल्याईएको छ ।
- न्यायीक समितिमा परेका ११९ वटा मुद्दा तथा उजुरीहरू मध्ये ६७ वटा मिलापत्र तथा निर्णयको माध्यमबाट निरूपण गरिएको छ ।
- युवाहरूलाई सरकारी सेवामा प्रवेश गर्न सहयोग गर्ने उद्देश्यले लागत साझेदारीमा लोकसेवा तयारी कक्षा संचालन गरिएको छ ।
- अपाङ्गता भएका, दलित तथा अति विपन्न परिवारहरूका लागि लागत साझेदारीमा रकम रु.२० लाख बराबरको निशुल्क स्वास्थ्य विमा गरिएको छ ।
- धर्म संस्कृती जगेर्नाका लागि पुजा आजा, तिज, जितिया, करमा धरमा, मोहरम, इद, बकरइद जस्ता साँस्कृतिक कार्यक्रमहरू मनाउन समुदाय स्तरमा सहकार्य गरिएको छ ।
- चाडपर्वको समयमा आयोजना भएका विभिन्न साँस्कृतिक कार्यक्रमहरूमा लागत साझेदारी गरिएको छ ।
- ६५६५ जना लाभग्राहीलाई सामाजिक सुरक्षा भत्ता बापत रकम रु.२४ करोड २५ लाख बीस हजार ९८७ रुपैयाँ त्रैमासिक रूपमा समयमै बैंक मार्फत वितरण गरिएको छ । साथै १५४ जना दिर्घ रोगीहरूलाई नियमित रूपमा औषधी उपचार खर्च उपलब्ध गराइएको छ ।
- आर्थिक विकास तर्फ कृषि अधिकृत र पशु चिकित्सक नियुक्ति गरी सेवा प्रवाहलाई थप प्रभावकारी बनाईएको छ । किसान सूचीकरण कार्यविधि अनुसार वडा नं. २, ४, ७, ८ र १० का किसानहरूको विवरण संकलन गरिएको छ । साथै किसानहरूको आवश्यकता बमोजिम लागत साझेदारीमा कृषि सामाग्रीहरू वितरण गर्न किसानहरू छनोट गरिएको छ ।

- लागत साझेदारीमा ५० जना किसानलाई च्याउको बिउ तथा प्लास्टिक वितरण गरिएको छ । साथै ५० प्रतिशत अनुदानमा १३.५ मेट्रिकटन गहुँको बिउ र १४.८ मेट्रिकटन धानको बिउ वितरण गरिएको छ ।
- इनरुवा ९ बवियामा रहेको पशु सेवा केन्द्रलाई व्यवस्थित गर्न कम्पाउण्ड बाल लगाइएको, पशु उचार गर्ने स्थल निर्माण गरिएको छ । साथै आधारभुत प्रयोगशाला स्थापन गरी नियमित उपचार तथा रोग निदान र कृतिम गर्भाधान गर्ने कार्य गरिएको छ ।
- विद्यालयका शिक्षकहरूलाई मासिक रूपमा तलब भत्ता सोझै बैंक खातामा जम्मा गर्ने व्यवस्था मिलाईएको छ ।
- रेविज रोग नियन्त्रणका लागि ४०० वटा कुकुरलाई रेविज विरुद्धको खोप लगाइएको र २०० वटा सामुदायीक कुकुर बन्ध्याकरण गरिएको छ ।
- करिब १०० जना कृषकहरूलाई निशुल्क वर्षे घाँसको बिउ वितरण गरिएको तथा घाँस लगाइएको क्षेत्रफलको आधारमा नगद अनुदान वितरण गरिएको छ ।
- ५०% लागत साझेदारीमा ३ जना व्यवसायीक गाई पालक किसानलाई दुध दुहुने मेसिन वितरण गरिएको छ ।
- पशुहरूमा लाग्ने महामारी लम्पि स्किन रोग नियन्त्रण गरिएको छ ।
- २०८३ सालसम्म इनरुवा नगरपालिकालाई बालमैत्री नगर घोषणा गर्ने लक्ष्यलाई पुरा गर्न ३६ वटा विद्यालय र ५ वटा टोलमा बाल क्लब गठन गरिएको छ । ३६ वटा विद्यालय स्तरीय बाल अधिकार समिति गठन गरिएको छ ।
- नगर क्षेत्रका रहका सहकारीहरूलाई जिम्मेवार र व्यवस्थित बनाउन नगर सहकारी विकास बोर्ड गठन गरिएको छ ।
- लघु उद्यम विकास कार्यक्रम मार्फत गरिव तथा विपन्न परिवारको आवश्यकताको आधारमा १०५ जना नयाँ उद्यमीहरूलाई आयमुलक सिप सिकाई विभिन्न प्रविधि तथा सामाग्रीहरू (२६ वटा सिलाई कटाई मेसिन वितरण, १८ जनालाई बाखाको पाठी वितरण, ९ वटा बंगुर वितरण, २२

जनालाई व्युटिपार्लरको सामाग्री विवतरण) हस्तान्तरण गरि जिविकोपार्जनमा टेवा पुर्याईएको छ ।

- विपद् व्यवस्थापनको लागि सबै वडाहरूको ढल, नाला, कुलो तथा पैनीहरू सरसफाई गरी सम्भावित बाढीको जोखिमलाई न्यूनीकरण गरिएको छ । साथै इनरुवा नगरपालिकाको आपतकालिन कार्य संचालन केन्द्र कार्य संचालन कार्यविधि, २०८० स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याईएको छ ।
- सुरक्षित आप्रवासन कार्यक्रम अन्तर्गत जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा रहेको आप्रवासी सूचना केन्द्रबाट १५ हजार ५ सय ९७ जनालाई परामर्श तथा सूचना प्रदान गरिएको छ । ३०४ जना लाई कानूनी सहायत प्रदान गरिएको छ । वैदेशिक रोजगारीको क्रममा भएको ठगी तथा मृत्यु पश्चात नेपाल सरकारबाट प्राप्त हुने रकम रु. ३ करोड ५९ लाख ८८ हजार असुल उपर गरी पिडितलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराईएको छ ।
- वैदेशिक रोजगारमा रहेका व्यक्तिको परिवार मध्ये ३४ जनालाई मनोसामाजिक परामर्श प्रदान गरिएको छ । साथै ४२८ जनालाई वित्तीय साक्षरता सम्बन्धी ६ महिने तालिम प्रदान गरिएको छ ।
- वैदेशिक रोजगारमा जान चाहने १०१ जना व्यक्तिहरूलाई अनलाइन श्रम स्वीकृतिको लागि आवश्यक सहजीकरण गरिएको छ । साथै प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम मार्फत खानेपानीको लागि पाइपलाइन विस्तार, कृषि बाटो निर्माण, नाला तथा कुलो सरसफाई लगायतको योजनाहरू संचालन गरी नगर क्षेत्र भित्रका बेरोजगार व्यक्तिहरूलाई रोजगारी प्रदान गरिएको छ ।
- चालु आ.व. को २०८१ असार ८ गतेसम्म देहाय बमोजिमको आम्दानी र खर्च भएको छ ।

**देहाय:**

क्र.स.	आम्दानी शिर्षक	प्रस्तावित आय	२०८१ असार ८ गते सम्म प्राप्त आम्दानी
१	संघीय सरकार	४९ करोड ८७ लाख ८३ हजार	४३ करोड ७४ लाख ९७ हजार ९७८



२	प्रदेश सरकार	३ करोड २७ लाख ४० हजार	२ करोड २९ लाख ९० हजार
३	राजस्व बाँडफाँड (संघ र प्रदेश)	१३ करोड ९ लाख ५९ हजार	७ करोड ५६ लाख ३५ हजार ६३७ पैसा ६४
४	आन्तरिक श्रोत (बैंक मौजदात सहित)	१७ करोड ४९ लाख ५ हजार २९१ पैसा ६७	१५ करोड ५० लाख १८ हजार ६०६ पैसा ८९
जम्मा आम्दानी			६९ करोड ११ लाख ४२ हजार २२२ पैसा ५३

### देहायः

क्र.स.	खर्च शिर्षक	प्रस्तावित खर्च	२०८१ असार द गतेसम्म भएको खर्च
१	चालु खर्च	५५ करोड ५३ लाख ३१ हजार ५७७ पैसा ६	४१ करोड ८१ लाख ८८ हजार ३२६ पैसा ८०
२	पुँजिगत खर्च	२८ करोड २० लाख ५५ हजार ७१४ पैसा ६१	१३ करोड ५३ लाख १२ हजार ५९९ पैसा २
जम्मा खर्च			५५ करोड ३५ लाख ९२५ पैसा ८२

➤ यसरी आ.व. २०८०/०८१ को वार्षिक संशोधित बजेट रु. ८३ करोड ७३ लाख ८७ हजार २९१ पैसा ६७ अनुमान गरेको छु ।

### आदरणीय सभाध्यक्षज्यू,

६. अब म आर्थिक बर्ष २०८१/०८२ को बजेटका उद्देश्यहरू प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु-

- नगरवासीमा न्यूनतम भौतिक र मानवीय सेवा पुर्याउने ।
- नगरको शैक्षिक गुणस्तर सुधार गर्ने ।

- नगरक्षेत्रमा व्यापारिक, व्यवसायिक, कृषिजन्य तथा पर्यटकीय क्षेत्रलाई सुदृढ व्यवस्थित गरी आर्थिक कृयाकलाप बिस्तार गर्ने ।
- उपलब्ध स्रोत साधनको उचित सदुपयोग प्राथमिकता क्षेत्र निर्धारण गरी आर्थिक समृद्धि हासिल गर्ने ।
- सामाजिक समावेशीकरण तथा सन्तुलित विकास गर्ने ।
- सुशासन प्रवर्द्धन गर्ने ।

७. त्यसैगरी अब म आर्थिक वर्ष २०८१।०८२ को बजेटका प्राथमिकताहरू प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु ।

- नगरपालिकाको मापदण्ड अनुरूपको भौतिक पूर्वाधारको विकास एवम् नितिगत सुधार ।
- शैक्षिक क्षेत्रलाई गुणस्तरीय एवम् प्रविधिमैत्री बनाउने ।
- नगर क्षेत्रको आधारभूत पूर्वाधार निर्माण ।
- फोहोरमैला व्यवस्थापन, प्रकोप न्यूनीकरण तथा वातावरण संरक्षण ।
- व्यवसायिक कृषि, पशुपालन तथा आय आर्जनका कृयाकलापहरूको बिस्तार ।
- संस्थागत क्षमता अभिवृद्धिका लागि जनशक्ति विकास तथा सेवा प्रवाहको लागि आधारभूत पूर्वाधार निर्माण ।

### आगामी आर्थिक वर्षको विशेष कार्यक्रमहरू:

- प्रत्येक वडामा कम्तिमा ७० लाखको पूर्वाधार विकासको ठोस योजना संचालन गर्ने,
- सामुदायिक विद्यालयहरूको भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्ने,
- कम्तिमा १ वटा वडा कार्यालय निर्माण गर्ने,
- इनरुवा ६ को खानेपानी संरचना निर्माण गरी खानेपानी वितरण सुरु गर्ने,
- फोहोरमैलाको दिर्घकालिन व्यवस्थापन गर्न सार्वजनिक नीजि साझेदारीमा फोहोरमैला व्यवस्थापनको कार्य अधि बढाउने,
- घर देखि घाट सम्म कार्यक्रम (दलित तथा अति विपन्नलाई किरिया खर्च बापत प्रति परिवार रु.१०,०००।०० दिने) लाई निरन्तरता दिने,

- दलित तथा अति विपन्न र अपांगता भएका व्यक्तिको परिवारको स्वास्थ्य विमा गर्ने,
- जेहेन्दार तथा विपन्न विद्यार्थीहरूलाई छात्रावृत्तीको व्यवस्था गर्ने,
- जिल्ला अस्पताल सुनसरीमा मर्चरी निर्माण गर्ने,
- नगरबासीहरूलाई निशुल्क उपलब्ध गराउने गरी १ थान सव-बहान खरिद गरी जिल्ला अस्पताललाई उपलब्ध गराउने,
- मधेशा स्वास्थ्य चौकीलाई नमुना स्वास्थ्य चौकीको रूपमा सेवा दिन योग्य बनाइने,
- चोक र बजार सौन्दर्यकरणलाई बजेट विनियोजन गर्ने,
- दलित विपन्न, सिमान्तकृत तथा विपन्न मुस्लिम परिवारका सामुदायीक विद्यालयबाट कक्षा १० परीक्षामा सफल भएका छात्राहरूलाई प्रोत्साहनस्वरूप १/१ थान साईकल उपलब्ध गराउने ।

### आदरणीय सभाध्यक्षज्यू,

अब म आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को वार्षिक नीति, कार्यक्रम तथा आय व्ययको अनुमानित बजेट प्रस्तुत गर्न अनुमती चाहन्छु ।

- संघीय समानिकरण अनुदान रु. १७ करोड २४ लाख , संघीय शसर्त अनुदान चालु रु. ३० करोड ५२ लाख, संघीय समपुरक अनुदान अनुदान रु. ६५ लाख, प्रदेश समानिकरण अनुदान रु.१ करोड १० लाख ६ हजार, प्रदेश समपुरक अनुदान रु. १ करोड ३० लाख, प्रदेश शसर्त अनुदान रु. २ करोड ३ लाख, संघीय राजश्व बाँडफाट रु. १२ करोड ९७ लाख, प्रदेश राजश्व बाँडफाट (सवारी कर) रु. ८८ लाख २६ हजार र मालपोत रजिस्ट्रेशन शुल्क, अन्य राजश्व सहितको आन्तरिक श्रोत रु. १० करोड ६६ लाख ६५ हजार गरी आ.व. २०८१/०८२ को कुल अनुमानीत आय रकम रु. ७७ करोड ३५ लाख ९७ हजार अनुमान पेश गरेको छु ।

## आदरणीय सभाध्यक्ष महोदय,

अब म क्षेत्रगत रूपमा नीति, कार्यक्रम तथा बजेट प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहान्छु ।

### पूर्वाधार विकास:

८. आगामी आर्थिक वर्षमा भौतिक पूर्वाधार निर्माणलाई विशेष प्राथमिकतामा राखि सशर्त अनुदान बाहेक नगरपालिकालाई संघीय सरकार र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदान र आन्तिक राजश्वको ४०% ले हुन आउने रकम १७ करोड १४ लाख ३८ हजार ८ सय रुपैयाँ भौतिक पूर्वाधार क्षेत्रमा विनियोजन गरेको छु । जसमध्ये वडाको भौतिक पूर्वाधार निर्माणमा रकम रु. ९ करोड विनियोजन गरेको छु ।

९. इनरूवा नगरपालिकासँग संविधान र कानूनले दिएका अधिकार प्रयोग गरी नगरपालिकाको प्रशासनिक एवम् सेवा प्रवाहको कार्यलाई सहज र सरल ढंगले सम्पादन गर्न आफ्नै पर्याप्त प्रशासनिक भवन तथा वडा समितिको कार्यालय भवनको अभाव छ, त्यसलाई पुरा गर्न लागि आवश्यक कदम चाल्न जरूरी छ । आगामी आ.व.मा कम्तिमा १ वटा वडा कार्यालय बनाउन आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।

१०. भौतिक पूर्वाधार निर्माणको लागि संघीय समपुरक अनुदान, प्रदेश समपुरक अनुदान र अन्य निकायहरूबाट प्राप्त योजनाहरूमा लागत सहभागिता सुनिश्चिता गर्न म्याचिङ्ग फण्ड (समपुरक कोष) को लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।

११. जनतासंग नगर प्रमुख र उप प्रमुख कार्यक्रमकालाई आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।

१२. राष्ट्रिय भवन संहिताको कार्यान्वयन प्रक्रियालाई थप प्रभावकारी बनाइने छ । नगर क्षेत्रमा घर निर्माण गर्दा प्रत्येक घरमा fire extinguisher राखेको र कम्तिमा २ वटा विरुवा रोपेको सुनिश्चितता गरेर मात्र निर्माण सम्पन्न दिने नीति लिइएको छ ।

१३. नगरका सडकहरूको नियमित सञ्चालन र मर्मत संभारको लागि मर्मत संभार कोषको परिचालनलाई अनिवार्य गर्ने नीति लागू गरिएको छ ।

१४. पूर्वाधार निर्माण गर्दा महिला मैत्री, बालमैत्री तथा अपाङ्गमैत्री पूर्वाधार निर्माण गर्ने नीति लिइनेछ ।
१५. इनरुवा नगरपालिका क्षेत्रको फोहोरमैलाको दिर्घकालिन व्यवस्थापनको लागि सार्वजनिक नीजि साझेदारीका लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
१६. जिल्ला अस्पताल इनरुवामा मर्चरी निर्माणका लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
१७. चालु आ.व.मा कार्य सम्पन्न भई विल पेश भएका तथा सम्झौता अवधि बाँकी रहेका आयोजनाको भुक्तानीको लागि रकम अपुग भएकोले सोबाट सिर्जना हुन आएको भुक्तानी दायित्वलाई फरफारक गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।

### सामाजिक विकास:

#### शिक्षा:

१८. सामुदायीक विद्यालयमा भौतिक सुविधा विस्तार कार्यक्रमलाई आवश्यकता र सूचकांकको आधारमा व्यवस्थित गरिने छ । सामुदायीक विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार निर्माणमा आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
१९. समग्र शैक्षिक सुधारका लागि नगरपालिकाको शिक्षा ऐन बमोजिम खुल्ला प्रतिस्पर्धाको माध्यमबाट प्र.अ. छनोट तथा शिक्षकहरूको दरबन्दी मिलान गरिनेछ ।
२०. उच्च गुणस्तरीय शिक्षाका लागि कक्षा ११ मा विज्ञान संकाय सुरु गरिने छ ।
२१. शैक्षिक सुधारको लागि आर्थिक रूपमा विपन्न परिवारहरू बसोबास गर्ने समुदायमा भोलिन्टियर शिक्षक प्रयोग गरी बालबालकिकाहरूलाई ट्युसन कक्षा संचालन गरिनेछ ।
२२. नगर क्षेत्रका दलित, विपन्न तथा सिमान्तकृत परिवारका विद्यार्थिहरूलाई प्राविधिक विषयमा छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउनको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
२३. शिक्षाको क्षेत्रमा सबैको पहुँच पुर्याउने हेतुले दलित विपन्न, सिमान्तकृत तथा विपन्न मुस्लिम परिवारका सामुदायीक विद्यालयबाट कक्षा १० परीक्षामा सफल भएका छात्राहरूलाई प्रोत्साहनस्वरूप १/१ थान साईकल उपलब्ध गराउनको लागि रकम आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।

२४. नगर क्षेत्रका सामुदायीक विद्यालयहरूलाई प्रविधिमैत्री बनाउनका साथै नगरपालिकाबाटै निगरानी गर्न डिजिटलकृत विद्यालय निगरानी प्रविधिको प्रयोगलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
२५. नगर क्षेत्रका निजि तथा सामुदायीक विद्यालयहरूमा अध्ययनरत बालबालिकाहरूलाई बालमैत्री एवम् स्वतस्पूर्त किसिमले सहजतापूर्वक शिक्षा आर्जन गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ । साथै विद्यार्थी एवम् अभिभावक शिक्षालाई प्रवर्द्धन गर्दै लगिनेछ ।

### स्वास्थ्य:

२६. इनरुवा नगरपालिका कार्यालयबाट गरीब, विपन्न, रोगी, दिर्घरोगी, असहाय, असक्त एवम् अपांगहरूलाई वितरण गरिने नगद आर्थिक सहयोगको सट्टामा त्यस्ता व्यक्तिहरूको नेपाल सरकारले व्यवस्था गरेको वार्षिक उपचार बीमा गरिने व्यवस्था मिलाईनेछ । दलित, अपांग, विपन्न तथा गरिब परिवारको स्वास्थ्य सुरक्षाको लागि नेपाल सरकारको स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रमबाट स्वास्थ्य बीमा गराउन आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
२७. नगर क्षेत्र भित्रका स्वास्थ्य चौकीहरूको क्षमता सुदृढीकरण गरी मधेशा स्वास्थ्य चौकीमा रहेको ल्याब र वर्थिङ सेन्टरलाई थप व्यवस्थित गरी नमुना स्वास्थ्य चौकीको रूपमा विकास गरिनेछ । साथै इनरुवा नगरक्षेत्र भित्र जन्मेका शिशुहरूको लागि सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रमको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
२८. महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका मार्फत दिर्घरोगी नगरवासीहरूको घरघर सम्म निशुल्क औषधि पुर्याउने व्यवस्था मिलाईनेछ । स्वयं सेविकाहरूको क्षमता विकासको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
२९. गर्भवती महिलाहरूको नियमित स्वास्थ्य जाँचको लागि सबै वडाहरूमा पोर्टेबल भिडियो X-Ray सहितको सेवा संचालनलाई निरन्तरता दिएको छु ।
३०. विद्यालयका छात्राहरूको स्वास्थ्य सुरक्षाको लागि निशुल्क स्यानेटरी प्याड उपलब्ध गराउने कार्यलाई निरन्तरता दिएको छु ।

## लक्षित वर्ग:

३१. प्रदेश सरकार र इनरुवा नगरपालिकाको सहकार्य तथा र करुणा फाउण्डेसन नेपालको प्राविधिक सहयोगमा संचालित अपांगता रोकथाम तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रमको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
३२. २०८३ सम्ममा बालमैत्री नगर घोषणा गर्ने लक्ष्य प्राप्तिका लागि विभिन्न क्रियाकलाप संचालन गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
३३. हिंसामा परेका महिला तथा बालबालिकाको संरक्षण गर्न अल्पकालिन सेवा केन्द्र संचालनको लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु । साथै न्यायीक समिति तथा मेलमिलाप कर्ताहरूको क्षमता अभिवृद्धि गरि न्यायीक सम्पादनलाई चुस्त दुरुस्त राख्न आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
३४. युवाहरूलाई सरकारी सेवामा प्रवेश गर्न सहयोग गर्ने उद्देश्यले निशुल्क लोकसेवा तयारी कक्षा संचालन गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
३५. वैदेशिक रोजगारमा जाने युवाहरूलाई आवश्यक प्राविधिक सिप विकासका तालिमहरू संचालन गर्नुका साथै निजहरूको परिवारलाई वित्तीय साक्षरता तालिम समेत प्रदान गरिनेछ । साथै विदेशबाट फर्किएर आएका युवाहरूलाई रोजगारको अवसर सिर्जना गरी कामकाजमा लगाईनेछ ।
३६. नगरवासीको मृत्यु हुँदा घाट सम्म पुर्याउन निशुल्क सव-बहानको व्यवस्था गरिनेछ । साथै दलित तथा अति विपन्न परिवारको मृत्यु भएमा दाहासंस्कार खर्च बापत प्रति परिवार १० हजार उपलब्ध गराउने कार्यलाई निरन्तरता दिने आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
३७. इनरुवा नगरपालिकालाई कार्य क्षेत्र बनाई कामकाज गर्दै आएका सामाजिक संघ संस्थासंग सहकार्य गरी महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू र युवाहरूको सशक्तीकरण एवम् क्षमता विकास गरिनेछ ।
३८. खेलमैदान इनरुवा १ लाई व्यवस्थापन गरी खेलकुद गतिविधि संचालन गरिनेछ । युवाहरूलाई खेलकुदमा आकर्षित गर्न समय समयमा विभिन्न खेलकुदका क्रियाकलापहरू संचालन गरिनेछ । साथै दक्ष खेलाडि उत्पादनका लागि खेल प्रशिक्षक नियुक्ति गरी नियमित प्रशिक्षणको व्यवस्था मिलाईनेछ ।

## धर्मसंस्कृती जगेर्ना:

३९. धार्मिक मठ, मन्दिर, मस्जिद आदिको संरक्षण तथा सम्बर्द्धनको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
४०. धर्म संस्कृती जगेर्नाका लागि इनरुवा नगरलाई कार्य क्षेत्र बनाई कामकाज गर्दै आएका सामाजिक संघ संस्थासंग सहकार्य गरी चाडपर्वको समयमा सांस्कृतिक कार्यक्रमहरू आयोजना गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।

## आर्थिक विकास:

### कृषि तथा पशु विकास:

४१. नगरको मुख्य खाधान्न वालीहरू (धान, मकै, गहुँ, केराखेति, तोरी, दाल, जुट आदि) को वीज वृद्धि कार्यक्रम प्रभावकारी ढंगबाट सञ्चालन गरी गुणस्तरिय विऊ उत्पादनमा नगरलाई आत्मनिर्भर बनाउदै अन्य क्षेत्रका लागि समेत स्रोत केन्द्रको रूपमा विकास गर्दै लगिनेछ । साथै वीउ, बिजनका अतिरिक्त मल र कृषी सामाग्रीहरू समेत समयमै कृषकहरूलाई उपलब्ध गराउन विशेष सजगता अपनाइनेछ ।
४२. कृषक र कृषि क्षेत्रले समस्या, आवश्यकता र चाहनाको वस्तुपरक आंकलन गरी उपयुक्त परिणाममुखी कार्यक्रम तर्जुमा गर्न कृषक समुहहरूको गठन परिचालनलाई जोड दिइनेछ ।
४३. स्थानीय सम्भाव्यता, तुलनात्मक लाभका क्षेत्र र नगरको विशिष्ठ अवस्था समेतलाई अवसरको रूपमा उपयोग गर्दै कृषि क्षेत्रको व्यवसायिकरण र विविधिकरण गरी नगरको खाध सुरक्षाको अवस्था प्रबर्द्धन गर्नका साथै रोजगारीका अवसरहरू श्रृजना गरिनेछ ।
४४. पशु सेवा केन्द्र बबियालाई भेटनरी अस्पतालको रूपमा रूपान्तरण गरी सेवा संचालन गर्न आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा सामाग्री व्यवस्थापनको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
४५. कृषि उपजलाई आधुनिकिकरण गर्दै बजारको मागलाई पुर्ति गर्न कृषकहरूलाई लागत साझेदारीमा विभिन्न क्षेत्रमा अनुदान दिन आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।



## सहकारी तथा वित्तीय सेवा:

४६. लघु उद्यमको विकास र प्रवर्द्धनको माध्यमबाट गरिबी निवारणमा सहयोग पुर्याउन नयाँ लघु उद्यमी सृजना तथा पुराना लघु उद्यमीहरूको स्तरोन्नति गर्न आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु । साथै गरिबी निवारणको लागि ग्रामीण भेगका घरेलु तथा स-साना उद्योगीहरूको समुह गठन गरी विऊ पुँजि उपलब्ध गराई व्यवसाय प्रवर्द्धन गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
४७. नगर क्षेत्रका सहकारीहरूलाई नियमन गर्न नगर सहकारी विकास बोर्डलाई सक्रिय गराईनेछ । सहकारी वृत्ति विकास तथा अनिवार्य कोपोमिस सिस्टममा आवद्ध गराउन आवश्यक क्षमता विकास तालिमको व्यवस्था गरेको छु ।

## वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन:

४८. विभिन्न समयमा आई पर्ने प्रकोप, महामारी एवम् विपद् व्यवस्थापनको लागि प्रकोप व्यवस्थापन कोषमा र आकस्मिक कोषमा आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
४९. विपद् पूर्व तयारीका कार्यक्रमहरू गरी नगरमा विपद्को जोखिम न्यूनीकरण गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
५०. सुनसरी जिल्लाको चिनारीको रूपमा रहेको पवित्र सुनसरी नदि, कुरुवा खोला र गडवान खोलाको स्वच्छता एवम् सुन्दरताको लागि यस क्षेत्रमा खटिन इच्छुक सामाजिक अभियान्ताहरूलाई समेत परिचालन गरी निरन्तर सरसफाई गर्नुका साथै जनचेतना अभिवृद्धि गरिनेछ ।
५१. बाढीको जोखिम नियन्त्रणको लागि पानी तथा ढल निकासलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
५२. सबै वडाहरूमा सार्वजनिक जग्गाको पहिचान गरी प्रत्येक वर्ष कम्तिमा १००० वटा फलफुल तथा बोट विरुवा वृक्षारोपण गरिनेछ ।
५३. नगरपालिका क्षेत्रको एकिकृत फोहोर व्यवस्थापन तथा सरसफाई कार्यमा सार्वजनिक निजी साझेदारीको व्यवस्था अबलम्बन गरिनेछ ।

५४. अतिक्रमित सार्वजनिक जग्गा छुट्याई संरक्षण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ ।

### सूचना प्रविधि तथा अभिलेख व्यवस्थापन:

५५. नगरको सामाजिक तथा आर्थिक तथ्यांकहरू संकलन र अद्यावधिक गर्न नगरको सूचना प्रविधि तथा अभिलेख व्यवस्थापन शाखालाई थप व्यवस्थित बनाउदै लगिनेछ ।
५६. नगरपालिकाको कार्यालय र मातहतका सबै कार्यालयहरूमा साझा र एकीकृत प्रणाली, office automation software को प्रयोगलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
५७. GPS प्रणालीमा आधारित House Numbering गरी घरहरूमा टाँस गरिनेछ र घर नम्बरलाई नगरपालिकाले दिने सेवासंग जोडिनेछ ।
५८. नगरपालिका र वडा कार्यालयबाट जारी हुने सबै प्रकारका सिफारिसहरू, जेष्ठ नागरिक परिचयपत्र, अपांगता परिचयपत्र आदिलाई डिजिटल माध्यमद्वारा मात्र जारी गर्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ ।
५९. घरनक्सा शाखालाई व्यवस्थित गर्न घर नक्सा पास तथा निर्माण कार्य व्यवस्थापन प्रणाली (EBPS) को प्रयोगलाई निरन्तरता दिईनेछ ।

### सुशासन तथा संस्थागत विकास:

६०. नगरपालिकाको सांगठानिक सुधार गरी चुस्त दुरुस्त रूपमा जनमुखी सेवा प्रवाह गर्ने उद्देश्यले नगरपालिकाको हालको संगठन संरचनालाई पुनरावलोकन गरी तयार भएको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण प्रतिवेदनलाई स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।
६१. नगरको शान्ति सुरक्षाको लागि सबै वडाहरूमा रहेको मुख्य बजार क्षेत्रहरू र कार्यालयमा सि.सि. क्यामेरा जडानको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।

६२. नगरपालिकालाई नागरिक प्रति जवाफदेहि बनाउन सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परीक्षण तथा सार्वजनिक परीक्षणजस्ता सूचकहरूको कार्यान्वयनको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
६३. इनरुवा नगरपालिकामा व्यवसाय दर्ता तथा नविकरण भएका संचार माध्यमहरूको क्षमता विकासको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
६४. सुशासनका सूचकहरूलाई कार्यान्वयन गर्न खरिद गुरु योजना निर्माण, आन्तरीक नियन्त्रण प्रणाली, क्षमता विकास योजना, राजस्व सुधार योजनाहरू तयार गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
६५. इनरुवा नगरपालिकाका सबै नगरवासीहरूले आ.व. २०८१/०८२ को सम्पति कर पौष महिना भित्र तिरेमा लाग्ने करमा १० प्रतिशत छुटको व्यवस्था गरेको छु ।
६६. व्यवसाय कर २०८० असोज मसान्तसम्म कर तिर्ने व्यवसायीहरूलाई १०% छुटको व्यवस्था गरेको छु ।
६७. महिलाको नाममा नयाँ व्यवसाय दर्ता गरेमा पहिलो पटक लाग्ने राजस्वमा २५% छुटको व्यवस्था गरेको छु ।
६८. नगरपालिका र वडाबाट संचालन हुने सबै योजना तथा कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सूचकमा आधारित अनुगमन तथा मूल्यांकन गरिने छ ।
६९. सबै व्यवसायीहरूलाई करको दायरामा ल्याउन यथार्थ लगत संगलन गरी नियमित रूपमा अनुगमन गर्नुका साथै लामो समय देखि कर तिर्न बाँकि रहेका व्यवसायीहरूको करमा लाग्ने जरिवाना छुटको व्यवस्था मिलाईने छ । साथै नगरक्षेत्र भित्रका व्यवसायी तथा घर बहालमा दिएका घरधनीहरूसंग लिईदै आएको घर बहाल करलाई प्रभावकारी रूपमा लागू गरिनेछ ।
७०. सिमित श्रोत साधनलाई उचित व्यवस्थापन गर्दा गर्दै पनि इनरुवा नगरपालिकाको समग्र विकासको लागि पर्याप्त मात्रमा बजेट नभएको हुँदा संघीय सरकार, प्रदेश सरकार तथा विभिन्न दातृ निकायहरूसंग समन्वय र सहकार्य गरी बजेट व्यवस्थापनका लागि पहल गरिनेछ ।

७१. त्यसैगरी एउटा नगरपालिका हुनका लागि न्युनतम आवश्यकताको रूपमा लिईने सार्वजनिक सभाहल, ढल निकाशको प्रबन्ध, सडक बत्ति, रात्रीकालिन बजारको ब्यबस्था, शहरी हरित पार्क, बहुजातिय संग्रहालय, सार्वजनिक शौचालय, नदी कोरीडोर व्यवस्थापन, बस टेम्पो रिक्शा, अटोरिक्सा जस्ता सार्वजनिक यातायातका साधनको समुचित पार्किङ् ब्यवस्था लगायतका आवश्यक संरचनाहरूको निर्माणलाई क्रमशः विकास गर्दै लगिनेछ ।

प्रस्तुत नीति, कार्यक्रम तथा बजेट माथि छलफल गरी नगर सभाबाट स्विकृतिको लागि पेश गरेको छु ।

**धन्यवाद !**

**विनिता कुमारी मेहता**  
**उप प्रमुख**